Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NASIONALE
SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 10

NOVEMBER 2020

REKENINGKUNDE V1
(EKSEMPLAAR)

PUNTE: **150**

TYD: **2 uur**

Hierdie vraestel bestaan uit 11 bladsye, 'n 1-bladsy formuleblad en 'n 10 bladsy-antwoordeboek.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. ŉ Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. ŉ FORMULEBLAD vir finansiële aanwysers is by hierdie vraestel aangeheg. Jy mag dit gebruik indien nodig.
4. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
5. Jy mag ŉ nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
6. Jy mag ŉ donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
7. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
8. ŉ Uiteensetting van die vrae word voorsien. Probeer om by die voorgestelde tyd vir die beantwoording van elke vraag te hou.

VRAAG 1: 24 punte; 19 minute	
Onderwerp van die vraag:	**Hierdie vraag integreer:**
Rekeningkundige begrippe, Rekeningkundige vergelyking	• Begrippe • Rekeningkundige vergelyking

VRAAG 2: 49 punte; 39 minute	
Onderwerp van die vraag:	**Hierdie vraag integreer:**
Begrippe en Inkomstestaat	• Begrippe • Inkomstestaat

VRAAG 3: 55 punte; 44 minute	
Onderwerp van die vraag:	**Hierdie vraag integreer:**
Begrippe, Vaste bates, Balansstaat, Vertolking en Interne beheer	• Begrippe, Vaste bates • Balansstaat • Vertolking en Interne beheer

VRAAG 4: 22 punte; 18 minute	
Onderwerp van die vraag:	**Hierdie vraag integreer:**
Begrippe, Loonjoernaal, Interne beheer	• Begrippe, Loonjoernaal • Interne beheer oor lone

VRAAG 1: REKENINGKUNDIGE BEGRIPPE EN REKENINGKUNDIGE VERGELYKING (24 punte; 19 minute)

1.1 BEGRIPPE

Kies die korrekte woord(e) uit KOLOM A om by ŉ beskrywing in KOLOM B te pas. Skryf slegs die letter (A–E) in KOLOM B langs die vraagnommers (1.1.1–1.1.4) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.5 F.

KOLOM A	KOLOM B
1.1.1 Beleggings	A ŉ Persoon of groep mense wat geld in ŉ onderneming belê om wins te maak
1.1.2 Dubbelinskrywings-beginsel	B Geld geleen om ŉ eiendom te koop
1.1.3 Verbandlening	C Geld wat vir ŉ tydperk vasgemaak is, om ŉ hoër opbrengs te verdien
1.1.4 Belegger(s)	D Die eienaar se netto belegging in die onderneming
	E Vir elke debiet is daar ooreenstemmende krediet

(4 x 1) (4)

1.2 REKENINGKUNDIGE VERGELYKING

GEVRA:
Ontleed die volgende transaksies volgens die formaat in die ANTWOORDE-BOEK.

INLIGTING:

1.2.1 Ontvang R1 000 van Protea Bank as maandelikse rente op vaste deposito.

1.2.2 Reik ŉ tjek uit aan G Africa vir die aankoop van toerusting, R24 000.

1.2.3 PAMA Broers het die onderneming se agterstallige rekening van R4 800 met 18% rente p.j. vir vier maande belas.

1.2.4 Verkoop goedere wat die besigheid R1 800 gekos het vir kontant. Goedere word teen kosprys plus 50% verkoop. (20)

24

VRAAG 2: BEGRIPPE EN INKOMSTESTAAT (49 punte; 39 minute)

2.1 Pas die konsep in KOLOM A by ’n voorbeeld in KOLOM B voorsien. Skryf slegs die letters (A–D) langs die nommers (2.1.1–2.1.4) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 2.1.5 E.

KOLOM A	KOLOM B
2.1.1 Inkomstestaat	A ’n Verslag oor goeie sakepraktyk in Suid-Afrika ontwikkel
2.1.2 Balansstaat	B Die wyse waarop ’n onderneming deur die eienaars en bestuurders administreer word
2.1.3 Bestuur	C Staat wat die finansiële posisie van ’n onderneming op ’n bepaalde tydstip aantoon
2.1.4 King-kode	D Dit toon die finansiële prestasie van ’n onderneming vir ’n finansiële jaar

(4 x 1) (4)

2.2 **KINGSTON HANDELAARS**
Die inligting het betrekking op die finansiële jaar geëindig 29 Februarie 2020. Goedere word teen ’n winsopslag van 40% op kosprys verkoop.

GEVRA:
Stel die Inkomstestaat (Staat van Omvattende Inkomste) vir die jaar geëindig 29 Februarie 2020 op. (45)

INLIGTING:
A. Inligting geneem uit die Voor-aansuiweringsproefbalans op 29 Februarie 2020.

Kapitaal	500 00
Onttrekkings	70 00
Voertuie	320 00
Opgehoopte waardevermindering op voertuie (01/03/2019)	80 000
Toerusting	140 000
Opgehoopte waardevermindering op toerusting (01/03/2019)	26 000
Grond en geboue	1 200 000
Vaste deposito: Same Bank	180 000
Bank	76 000
Handelsvoorraad	231 000
Krediteurekontrole	143 000
Lening: Colour Bank	220 000
Debiteurekontrole	211 000
Verkope	950 000
Koste van verkope	400 000
Debiteure-afslag	14 000
Salarisse en lone	168 000
Fooie-inkomste	82 600

Rente inkomste	900
Verbruiksgoedere	5 500
Huur inkomste	39 000
Rente op vaste deposito	1 870
Korting toegestaan	1 260
Korting ontvang	830
Telefoon	9 200
Skryfbehoeftes	8 800
Versekering	16 800
Oninbare skulde	1 300

B. Addisionele inligting en aansuiwerings:

1. Kontantverkope van R18 200 op 29 Februarie 2020 is nie aangeteken nie.
2. Fooi-inkomste van R2 400 is nog uitstaande vir die tydperk.
3. Versekering sluit maandelikse betaling tot 30 April 2020 in.
4. Een werknemer, I. Cool, is verkeerdelik uit die Salarisjoernaal gelaat. Sy is nog nie vir Februarie betaal nie.
   Die besonderhede van haar salaris is as volg:
   - Bruto salaris ?
   - Netto salaris R7 300
   - LBS R2 200
   - WVF R400
   - Pensioenfonds R100
5. Waardevermindering op voertuie R32 000, en toerusting R17 100, moet afgeskryf word.
6. Die rente op die lening vir die jaar het R30 800 beloop.
7. Oninbare skuld van R700 moet op die rekening van G. Sirino afgeskryf word.
8. Huur is vir 13 maande ontvang.
9. ʼn Fisiese voorraadopname het die volgende aan die lig gebring:
   - Handelsvoorraad R220 000
   - Ongebruikte verbruiksgoedere in voorraad beloop R500.

49

VRAAG 3: BEGRIPPE, VASTE BATES, BALANSSTAAT, VERTOLKING EN INTERNE BEHEER (55 punte; 44 minute)

3.1 **BEGRIPPE**

Kies ŉ begrip uit die gegewe opsies wat die gelyste voorbeelde die beste beskryf. Skryf slegs die begrip langs die nommers (3.1.1–3.1.4) in die ANTWOORDEBOEK.

Opbrengs op belegging; winsgewendheid; solvensie; likiditeit

3.1.1 … dui die voordeel aan wat die eienaar sal ontvang om in ŉ onderneming te belê.

3.1.2 … dui aan of die onderneming sy onmiddellike of korttermynskuld kan delg.

3.1.3 … dui aan hoe doeltreffend ŉ onderneming is.

3.1.4 … dui aan of die onderneming in staat is om al sy skuld te delg. (4 x 1) (4)

3.2 Die volgende inligting het betrekking op Obbie Handelaars. Die finansiële jaar het op 30 April 2020 geëindig.

GEVRA:

3.2.1 Verwys na inligting **2** en **3**.
Bereken die ontbrekende bedrae op die nota soos aangedui deur **(a)** tot **(d)**. Toon alle bewerkings. (14)

3.2.2 Voltooi die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat) op 30 April 2020. (22)

3.3 Bereken die volgende finansiële aanwysers vir April 2020.

(a) Bereken die bedryfskapitaalverhouding. (3)

(b) Bereken die vuurproefverhouding. (4)

(c) Dink jy dat die onderneming in die nabye toekoms likiditeitsprobleme sal ondervind? Verduidelik kortliks aan die hand van die verhoudings in (a) en (b). (4)

3.4 Moet die onderneming die langtermynlening terugbetaal sodra voldoende fondse beskikbaar is? Verduidelik kortliks waarom jy dink dit raadsaam is of nie. (4)

INLIGTING:

A. Lys van saldo's op 30 April 2020 (onder andere).

Kapitaal	800 000
Onttrekkings	80 000
Grond en geboue	1 200 000
Voertuie	700 000
Toerusting	430 000
Opgehoopte waardevermindering op voertuie (01/05/2019)	280 000
Opgehoopte waardevermindering op toerusting (01/05/2019)	193 500
Vaste deposito: Boby Bank	?
Handelsvoorraad	270 200
Debiteurekontrole	162 000
Krediteurekontrole	86 000
Bank (Gunstige saldo)	112 000
Kleinkas	2 200
Lening: CAT Bank (9,5% p.j.)	?
Opgelope inkomste	3 200
Vooruitbetaalde uitgawes	1 200
Vooruitontvange inkomste	5 800
Opgelope uitgawes	1 800

Aansuiwerings en addisionele inligting:

1. Lening: BTT Bank

Rente op lening word gekapitaliseer. Die leningstaat van BTT Bank dui die volgende aan:

Saldo op 1 Mei 2019	R423 200
Maandelikse paaiemente insluitende rente	R103 200
Saldo op 30 April 2020	R350 400

Die onderneming beplan om R40 000 gedurende die volgende finansiële jaar te betaal.

2. VASTE BATE-NOTA

	Grond en geboue	Voertuie	Toerusting
Drawaarde (1 Mei 2019)		**(b)**	336 500
Kosprys	**(a)**	700 000	430 000
Opgehoopte waardevermindering		280 000	93 500
Bewegings			
Byvoegings	600 000	145 000	
Waardevermindering		**(c)**	(64 500)
Drawaarde (30 April 2020)	1 200 000	**(d)**	272 000
Kosprys	1 200 000		430 000
Opgehoopte waardevermindering			

3. Maak voorsiening vir waardevermindering soos volg:

- Op voertuie teen 20% p.j. op die verminderde saldo-metode.
- Op toerusting teen 15% p.j. op kosprys.

LET WEL: ʼn Nuwe voertuig, kosprys R145 000 is op 1 Augustus 2019 aangekoop. Dit is nie aangeteken nie.

4. **Finansiële aanwysers op 30 April 2020:**

	2019	**2020**
% Bedryfsuitgawes op verkope	36%	44%
% Bedryfswins op verkope	15%	17%
% Netto wins op verkope	9%	11%
Bedryfskapitaalverhouding	0,9 : 1	?
Vuurproefverhouding	1,3 : 1	?
Solvensieverhouding	1,3 : 1	2,6 : 1
% Opbrengs op gemiddelde eienaarsbelang	14%	12%
Rentekoers	14%	15%

55

VRAAG 4: BEGRIPPE, LOONJOERNAAL EN INTERNE BEHEER

(22 punte; 18 minute)

4.1 BEGRIPPE

Kies die korrekte begrip uit KOLOM A wat by die beskrywing in KOLOM B pas**.** Skryf slegs die letters (A–E) langs die vraagnommers (4.1.1–4.1.4) in die ANTWOORDEBOEK, byvoorbeeld 4.1.5 F.

KOLOM A	KOLOM B
4.1.1 Paringsbeginsel	A Alle items wat gekoop word, word teen hul kosprys aangeteken
4.1.2 Lopende saak-beginsel	B Finansiële inligting wat relevant is vir ŉ leser van finansiële state, moet afsonderlik bekend gemaak word
4.1.3 Historiesekoste-beginsel	C Finansiële inligting word op ŉ konserwatiewe wyse aangeteken en gerapporteer
4.1.4 Wesenlikheidsbeginsel	D Finansiële inligting opgestel met die idee dat ŉ onderneming in die toekoms sal voortgaan
	E Inkomste en uitgawes moet teenoor mekaar weerspieël word in die gepaste rekeningkundige tydperk

(4 x 1) (4)

4.2 Bestudeer die totale wat in die Loonjoernaal van HMT Vrugte en Groente verskyn vir die week geëindig 27 November 2020.

Alle werknemers word teen dieselfde tariewe betaal, naamlik R25 per uur vir normale tyd en R35 per uur vir oortyd.

Totale in die Loonjoernaal vir die week geëindig 27 November 2020

Totale ure (normale tyd)	3 000
Totale ure (oortyd)	?
Bruto lone	110 000
Totale aftrekkings	?
Mediesefonds aftrekkings	7 000
Pensioenfonds aftrekkings	6 000
WVF-aftrekkings	3 000
LBS	9 000
Mediesefondsbydraes	14 000
WVF-bydraes	1 500

GEVRA:

4.2.1 Hoeveel kontant moet onttrek word om die werkers te betaal? (2)

4.2.2 Verduidelik kortliks die verskil tussen *aftrekkings* en *bydraes*. (4)

4.2.3 Bereken die totale aantal oortyd ure gedurende die week gewerk. (5)

4.2.4 Die besonderhede van die mediese fonds het gedurende November 2020 vir al vier weke dieselfde gebly. Bereken die bedrag wat aan die einde van November 2020 deur HMT Vrugte en Groente aan die mediese fonds betaal moet word. (3)

4.2.5 Daar is ongeveer 80 werknemers in totaal. Verduidelik kortliks die TWEE rolle wat die klokkaartstelsel speel om te verseker dat HMT Vrugte en Groente geen werknemer betaal vir werk wat hy/sy nie gedoen het nie. (4)

[22]

TOTAAL: 150

GRAAD 10 REKENINGKUNDE: FORMULEBLAD VIR FINANSIËLE AANWYSERS		
$\frac{\text{Brutowins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Brutowins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Nettowins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	
Bedryfsbates **:** Bedryfslaste	(Bedryfsbates – Voorraad) **:** Bedryfslaste	
(Handel en ander ontvangbares + Kontant en kontantekwivalente) **:** Bedryfslaste		
$\frac{\text{Nettowins}}{\text{Eienaarsbelang}} \times \frac{100}{1}$	Totale bates **:** Totale laste	

Kopiereg voorbehou